

УДК 330.65:331.3

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863.4/28.208830>

Світлана ТОЛОЧКО,

orcid.org/0000-0002-9262-2311

*доктор педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки
Національного університету біоресурсів і природокористування України
(Київ, Україна) svitlana-tsv@ukr.net*

Альона ШКОДИН,

orcid.org/0000-0001-8732-139X

*кандидат педагогічних наук, викладач-методист циклової комісії з експлуатації
машин і обладнання та фундаментальних дисциплін
Ніжинського агротехнічного коледжу
Національного університету біоресурсів і природокористування України
(Ніжин, Чернігівська область, Україна) shkodina2017@ukr.net*

КОМПЕТЕНТНІСНА ПАРАДИГМА БЕЗПЕКОВОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ АГРАРНОЇ ГАЛУЗІ

У статті проаналізовано та виокремлено основні підходи до формулювання, визначення й розвитку професійної та здоров'язбережувальної компетентностей у майбутніх фахівців аграрної сфери. Сформульовано дефініцію поняття «професійна компетентність», яка визначається нами як інтелектуальний, мотиваційний та психічний стан, що дає змогу чинити самостійно та нести відповідальність, здатність застосовувати знання для виконання професійних функцій. Деталізовано поняття «професійна підготовка майбутніх аграрників», під якою розуміємо діяльність педагогічного, науково-педагогічного складу та співробітників, що здійснюється через провадження освітнього процесу в аграрному закладі освіти, спрямовану на формування у студентів системи наукових та фахових знань, умінь, навичок, переконань, моральних норм і загальнокультурних якостей. Актуалізовано тлумачення поняття «професійна компетентність сучасного фахівця аграрної галузі» як багатоаспектне інтегральне динамічне інтелектуальне, професійне й індивідуальне утворення, що є сукупністю знань, умінь, навичок, автономності й відповідальності, комунікації, досвіду, способів мислення, поглядів, цінностей та формується під час освітнього процесу, виявляється, розвивається й удосконалюється у подальшій фаховій діяльності, спрямовується на реалізацію траєкторії життєвого успіху. Виокремлено здоров'язберігаючу компетентність як інтегроване, стійке утворення особистості, що характеризує його психологічні якості, уміння, навички, характеристики та властивості, складовими частинами якої є усвідомлення себе суб'єктом життєдіяльності з необхідним збереженням власного фізичного і психічного здоров'я, безпекова соціальна взаємодія з іншими людьми, безпекова власна повсякденна діяльність. Доведено, що ефективність їхнього формування суттєво залежить від теоретичної, практичної та психологічної підготовленості, здійснення, суб'єктних, професійно важливих та індивідуально-психічних якостей фахівця, сприйняття ним цілей, цінностей, змісту, результатів та особливостей діяльності.

Ключові слова: професійна компетентність, здоров'язбережувальна компетентність, фахівці аграрної галузі.

Svitlana TOLOCHKO,

orcid.org/0000-0002-9262-2311

*Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Associate Professor of Pedagogy
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine
(Kyiv, Ukraine) svitlana-tsv@ukr.net*

Alona SHKODIN,

orcid.org/0000-0001-8732-139X

*Candidate of Pedagogical Sciences, Teacher-methodologist of Department of
Cycle Commission of Machinery, Equipment and Fundamental Disciplines
of Nizhyn Agrotechnical College
of National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine
(Nizhyn, Chernihiv region, Ukraine) shkodina2017@ukr.net*

COMPETENCE PARADIGM OF SAFETY TRAINING STUDENTS OF AGRICULTURAL SPHERE OCCUPATIONAL

The article characterizes the definitions of the terms “future agrarian specialists’ professional competence”, “agrarian specialists’ health-saving competence”. Basic approaches to formulation, definition and development of professional and health care competences of future specialists in agrarian sphere are analyzed and highlighted. The definition of the term «professional competence» is represented, which is defined by us as a certain intellectual, motivational and mental state,

which makes it possible to act independently and be held personally responsible, as the ability to apply knowledge to perform certain professional functions. The concept of «future agrarian specialists' professional training» is elaborated, which means specially organized pedagogical, scientific-pedagogical teaching staff's activity, which is carried out through implementation of educational process in agrarian educational establishment, aimed at formation of systems of scientific and professional knowledge, abilities, skills, worldviews, moral norms and general cultural attributes provided by the student's education. The interpretation of the concept "modern specialists of agrarian sphere professional competence" as a multidimensional integral dynamic intellectual, professional and individual formation, which is a collection of knowledge, abilities, skills, autonomy and responsibility, communication, personal experience, ways of thinking, views and values formed during the educational process in the agricultural institution, is detected, developed and improved in further professional activity, is aimed for realization of the life success trajectory, achieving significant results in the profession and further lifelong learning. Health-saving competence is distinguished as an integrated, stable personality formation, which characterizes his psychological qualities, abilities, skills, characteristics and properties, components of which are becoming aware of you as a subject of life with the necessary preservation of one's physical and mental health, safe social interaction with other people, safe daily activities. It is proved that the effectiveness of their formation depends on the theoretical, practical and psychological readiness, realization, subjective, specialist's professionally important and individual- psychical qualities, his perception of goals, values, content, results and features of this activity.

Key words: professional competence, health care competence, specialists in the agrarian sphere.

Постановка проблеми. Модернізація системи вищої освіти України визначається її відповідністю актуальним і перспективним запитам життя країни, а також потребою інтеграції у світовий освітній простір на основі ідей Болонської декларації. У контексті її угод особливо підкреслюється важливий внесок сфери вищої, фахової передвищої та професійно-технічної освіти у підготовку фахівця, який не тільки опановує необхідні знання, вміння, навички творчої діяльності, але й набуває професійних компетентностей та особистісних якостей, тому питання формування професійної компетентності фахівця вимагає перегляду змісту, цілей отриманої освіти, утвердження нової парадигми підготовки аграрників відповідно до сучасних вимог виробництва.

Аналіз досліджень. Сучасне реформування аграрної вищої освіти сприяє зміні статусу аграрника, його професійних функцій та обов'язків, оновленню вимог до рівня професіоналізму та професійної компетентності. Таким чином, актуалізується вивчення поняття професійної компетентності студентів аграрних закладів вищої (ЗВО), фахової передвищої (ЗПВО) та професійно-технічної (ЗПТО) освіти. Проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців аграрної галузі та формування фахової компетентності студентів аграрних закладів освіти досліджували А. Антонєць, Ю. Букаткіна, І. Буцик, Л. Вікторова, О. Дьомін, С. Засклета, Т. Іщенко, Г. Куртова, В. Лозовецька, С. Ніколаєнко, В. Нагаєв, Л. Сподін, Ю. Рожков, Л. Романенко.

Питання державного сприяння у вирішенні нинішніх проблем аграрних закладів вищої та передвищої освіти стали об'єктом зацікавлення та обговорення керівників закладів сільськогосподарської галузі, а також звернення до парламентаріїв з пропозиціями, серед яких актуальною в контексті нашого дослідження є пропозиція посилення професійної, навчально-методичної

інформованості, безперервного поновлення складових компонентів освіти в аграрному секторі, подальшого розвитку міжнародних взаємовідносин (Обрамбальський, 2016).

Мета статті – спроба розкрити поняття «професійна компетентність майбутніх фахівців аграрної сфери», «здоров'язбережувальна компетентність фахівців аграрної галузі», визначення та характеристика проблем їхнього формування.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до Закону України «Про освіту» компетентність – це динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність (Закон України «Про освіту», 2017). Термін «компетенція» практично не зустрічається у вітчизняних законодавчо-нормативних актах. У психолого-педагогічній літературі її визначено наперед заданою вимогою до підготовки фахівця, його знань та досвіду в певній сфері; як сукупність повноважень, прав і обов'язків, які він повинен використовувати для виконання своїх функціональних завдань. Однак у контексті нашого дослідження актуалізуємо компетенцію як одну зі складових частин компетентності, якість якої залежить від рівня володіння компетенцією (сукупністю компетенцій), що виявляється в ефективній діяльності й включає особисте ставлення до предмета й продукту діяльності.

Аналіз основних позицій дослідників уможливив формулювання власного розуміння поняття «професійна компетентність», яка визначається нами як певний інтелектуальний, мотиваційний та психічний стан, що дає змогу чинити самостійно та нести особисту відповідальність, як здатність застосовувати знання для виконання певних професійних функцій. Професійна компетентність характеризує обізнаність певного

спеціаліста у фахових галузях знань, його професійні знання, уміння, навички, автономність і відповідальність, особистий досвід та освіченість, що свідчить про підготовку фахівця, спрямованого на саморозвиток та подальший успіх у професії, розвиток та вдосконалення культури, потребу в неперервній освіті впродовж життя. Формування, розвиток і вдосконалення фахової компетентності є процесом неперервним, адже в сучасних умовах збільшення обсягів інформації, безупинного осучаснення стаються швидка втрата актуальності здобутих здобувачем освіти знань, знецінення й застарівання набутої освіти. Лише за умов неперервності самоосвіти можна вважатися освіченою людиною, здатною реагувати на виклики сьогодення й майбутнього.

Аналіз досліджень науковців уможливило визначення поняття «професійна підготовка майбутніх аграрників», під якою розуміємо спеціально організовану діяльність педагогічного, науково-педагогічного професорсько-викладацького складу та співробітників, що здійснюється через провадження освітнього процесу в аграрному ЗВО, ЗПВО, ЗПТО, спрямовану на формування у студентів системи наукових та фахових знань, умінь, навичок, світоглядних переконань, моральних норм і загальнокультурних якостей, передбачених освітою, яку студент здобуває. У широкому соціальному й педагогічному сенсі професійна підготовка – це процес оволодіння майбутнім фахівцем науковими засадами й технологією освоєного фаху, формування практичних умінь і навичок, індивідуально-психологічних і морально-етичних якостей особистості, необхідних для праці в певній сфері (сферах) діяльності людини. Професійна підготовка майбутніх аграрників – це невід’ємна складова частини системи вищої освіти України, що передбачає формування професійної компетентності, складовими частинами якої є науковий світогляд, правова та економічна грамотність, національна самосвідомість, патріотизм, соціальна активність, висока моральність і духовність, загальна культура, що базується на надбаннях української та світової культури.

Маємо зазначити, що різниця між компетентним та кваліфікованим фахівцем полягає в тому, що перший не тільки володіє певним рівнем наукових знань, умінь, навичок, але й послуговується професійними цінностями та внутрішньою мотивацією до якісного виконання фахових завдань або діяльності.

Дослідження науковців щодо специфіки професійної (професійно-предметної, фахової) компетентності фахівців аграрної галузі подано нами

в табл. 1 «Професійна (професійно-предметна, фахова) компетентність фахівців аграрної галузі».

Отже, аналіз літературних джерел дав змогу встановити, що професійна компетентність є необхідною умовою фахово результативного виконання функціональних обов’язків, творчої діяльності та інноваційних підходів до організації освітнього процесу, формування особистості студента. Для здійснюваного дослідження актуальним є таке тлумачення поняття «професійна компетентність сучасного фахівця аграрної галузі»: це багатоаспектне інтегральне динамічне інтелектуальне, професійне й індивідуальне утворення, що є сукупністю знань, умінь, навичок, автономності й відповідальності, комунікації, особистого досвіду, способів мислення, поглядів, цінностей та формується під час освітнього процесу в аграрному ЗВО, ЗПВО, ЗПТО, виявляється, розвивається й удосконалюється у подальшій фаховій діяльності, спрямовується на реалізацію траєкторії життєвого успіху, досягнення значних результатів у професії та подальшого навчання впродовж життя.

Професійна компетентність сучасного фахівця аграрної, як і будь-якої іншої, галузі має три складові частини, а саме інтегральну (узагальнений опис кваліфікаційного рівня, котрий формулює головні характеристики рівня щодо навчання та/або фахової діяльності), загальні компетентності (універсальні компетентності, що не залежать від предметної галузі, однак є важливими для успішної подальшої фахової та соціальної діяльності в різноманітних сферах життя та його особистісного розвитку), спеціальні (фахові, предметні, пов’язані з предметною областю, що є визначними для вдалої фахової діяльності за визначеною спеціальністю).

Таким чином, професійна компетентність фахівця аграрної сфери є складним інтегральним психологічним, професійним, фаховим і суб’єктивним утворенням, яке формується в процесі набуття професійної освіти, актуалізується, розвивається та вдосконалюється в процесі практичної професійної діяльності. Ефективність здійснення суттєво залежить від теоретичної, практичної та психологічної підготовленості, здійснення, суб’єктивних, професійно важливих та індивідуально-психічних якостей фахівця, сприйняття ним цілей, цінностей, змісту, результатів та особливостей цієї діяльності.

Відповідно до розуміння потенційних небезпек усяка людська діяльність є небезпечною, що означає неможливість забезпечити дотримання абсолютної безпечності для організації та

здійснення професійних обов'язків. Просте знання правил поведінки та/або здійснення праці, що визначають дії людини в заздалегідь сформованих ситуаціях, не здатне забезпечити збереження здоров'я та життя. У наших попередніх дослідженнях ми намагалися проаналізувати думки науковців про дефініцію терміна «екологічна компетентність», оскільки екологічна криза є одним із факторів потенційної небезпеки для людей (Толочко, Шкодин, 2017; Рідей, Толочко, 2018). Дослідниця Н. Петренко стверджує, що існують сучасні загрози здоров'ю людини, зокрема дослідження впливу генно-модифікованих організмів на організм людини ще не повністю вивчено, але вчені стверджують, що використання ГМО-продуктів може позначитись на здоров'ї людини

набагато серйозніше, ніж Чорнобиль; окрім того є небезпека, що ген потрапить у навколишнє середовище, що є прямою загрозою здоров'ю людини. Пригнічення імунітету, алергічні реакції, метаболічні розлади, ожиріння, поява ракових захворювань і мутацій у наступного покоління є ризиками, пов'язаними зі вживанням генно-модифікованих продуктів (Петренко, 2017: 67).

Компетентісна парадигма безпекової підготовки фахівців аграрної галузі пов'язана з формуванням загальних компетентностей, до яких у ролі основної належить здоров'язберігаюча.

Здоров'язбережувальну компетентність досліджували вітчизняні науковці, зокрема Н. Баша-вель, Т. Бойченко, І. Братищенко, Д. Воронін, О. Кобилянський, А. Красілов, Г. Куртова,

Таблиця 1

Професійна компетентність фахівців аграрної галузі

Автори-дослідники	Тлумачення поняття «професійна (професійно-предметна, фахова) компетентність фахівців аграрної галузі»
О. Болтянський, Н. Болтянська (Болтянський, Болтянська: 31–39)	Формується під час вивчення навчальних дисциплін, передбачених освітньою програмою, тобто складається з предметних компетенцій; сукупність знань, умінь та характерних рис під час вивчення конкретного предмета, що дає можливість студентів самостійно виконувати певні дії для вирішення навчальної проблеми.
Ю. Букаткіна (Букаткіна)	Спеціальні професійні знання, особливі предметні навички, засоби мислення та вміння застосовувати їх у майбутній діяльності; якість особистості, яка базується на відповідно засвоєній компетенції або на системі засвоєних компетенцій; компетенція – це те, що потрібно засвоїти.
Н. Германюк (Германюк, 2017: 128–131)	Багатоаспектна, динамічна та креативна категорія, тонко реагуюча на змінні процеси в суспільстві, що передбачає оволодіння основними компонентами змістовності загального навчального процесу. Фундаментальними елементами є набір інтелектуально-предметних умінь з аналізу, синтезу, узагальнення, порівняння, систематизації, абстрагування тощо; операційно-предметні вміння характеризуються певною сукупністю навичок, необхідних для професійної реалізованості в майбутньому; регулятивно-предметні навички з управління власною поведінкою містять поєднання внутрішніх зусиль, планування діяльності, активну позицію, лідерські якості, аналіз наслідків освітнього процесу, втілення ефективних рішень.
О. Дьомін (Дьомін, 2018: 109–114)	Професійні компетентності майбутнього бакалавра з агроінженерії, зокрема мати чітке уявлення про структуру та організацію галузей, пов'язаних з виробництвом сільськогосподарської продукції; знати загальну характеристику світового виробництва (ринки збуту, основні виробники) як сільськогосподарської продукції, так і засобів її виробництва.
О. Кошук (Кошук, 2017: 51–60)	Оволодіння студентами професійними знаннями, вміннями, здатностями та якостями через застосування сукупності методологічних підходів, принципів, факторів і педагогічних умов, педагогічних технологій, форм, методів, змісту засобів діагностики рівнів сформованості феномена, що розглядаються як базис реалізації педагогічної системи цілеспрямованого формування професійної компетентності.
Е. Луговська (Луговська, 2012: 294–300)	Здатність фахівця володіти способами виконання загальних дій (формується під час вивчення фундаментальних і загальнотехнічних дисциплін), необхідних у конкретній професійній діяльності, володіти та використовувати на практиці знання про виробничі об'єкти, технологічні процеси й виробничі дії (формується в процесі вивчення фахових дисциплін); готовність використовувати свої навички, здібності та досвід у професійній діяльності.
Ю. Рожков (Рожков, 2018: 144–148)	Обізнаність певного спеціаліста у фахових галузях знань, його професійні вміння та навички, особистий досвід та освіченість, що у сукупності дає змогу говорити про спеціаліста, націленого на перспективу у своїй роботі, збагачення власної культури, впевненого в собі і спроможного досягти високих результатів у професійній діяльності.

О. Митчик, Н. Петренко, П. Рибалко, О. Соколюк, А. Турчинов, С. Харченко, Н. Хольченкова, О. Шукатка.

Упровадження здоров'язбережувальних технологій, створення здоров'язбережувального середовища, формування здоров'язбережувальної компетентності у студентів ЗВО, ЗПВО, ЗПТО мають відповідати вимогам сучасності, допомагати майбутнім фахівцям у формуванні культури здоров'я та здорового способу життя. У наших попередніх дослідженнях здоров'язберігаюча компетентність означена як інтегроване, стійке утворення особистості, що характеризує його психологічні якості (психологічна складова частина), уміння, навички, характеристики та властивості (практична складова частина), задля збереження фізичного, соціального, психічного й духовного здоров'я свого та оточення, які забезпечують його функціонування та зміцнення, можливість вільного володіння здоров'язберігаючою діяльністю (Толочко, 2019: 339).

Аналіз досліджень науковців щодо специфіки здоров'язбережувальної компетентності

фахівців аграрної галузі подано нами в табл. 2 «Здоров'язбережувальна компетентність фахівців аграрної галузі».

Складовими частинами здоров'язбережувальної компетентності фахівців аграрної галузі, на нашу думку, є усвідомлення себе суб'єктом життєдіяльності з необхідним збереженням власного фізичного й психічного здоров'я, володінням соціально-правовими основами поведінки в громадянському суспільстві, саморозумінням, самоповагою, самовдосконаленням, саморозвитком, визначенням адекватних життєвих цілей, бажанням успіху; безпекова соціальна взаємодія з іншими людьми з належною відповідальністю за здійснений і нездійснений вибір, учинок чи бездіяльність, ефективне неконфліктне спілкування, близькі та ділові стосунки, розуміння значущості суспільного права, інтересу, адекватні способи взаємозв'язку з людьми різних політичних, релігійних, національних, соціальних шарів і прошарків, самоконтроль; безпекова повсякденна діяльність (освітня, професійна, спортивна, практичні навички й досвід тощо).

Таблиця 2

Здоров'язбережувальна компетентність фахівців аграрної галузі

Автори-дослідники	Тлумачення поняття «здоров'язбережувальна компетентність фахівців аграрної галузі»
Р. Жалій (Жалій, 2016: 1–6)	Спеціальна валеологічна компетентність студентів технічного вишу, а саме потреба в руховій активності, спортивних заняттях, організації рекреаційно-оздоровчого відпочинку, поширення такого досвіду в родині, колективах, серед друзів.
Г. Куртова, П. Рибалко, А. Красілов (Куртова та ін., 2018: 110–111)	Прискорення професійного навчання, досягнення високопродуктивної праці у вибраній професії, запобігання професійним захворюванням і травматизму, забезпечення професійного довголіття, використання засобів фізичної культури й спорту для активного відпочинку й відновлення загальної та професійної працездатності в робочий і вільний час.
Н. Петренко (Петренко)	Перевірка наявної структури навчання, яка охоплює питання навколишнього середовища й впливу сільського господарства на навколишнє середовище; визначення нових знань, навичок і кваліфікацій фахівців для процесу виробництва сільськогосподарських продуктів без використання генетично модифікованих організмів, а також шляхи його покращення.
С. Харченко (Харченко, 2017: 165–172)	Інтегрована характеристика якостей фахівця, структурними компонентами якої є аксіологічний, гносеологічний і фізкультурно-оздоровчий; підпорядкованість змісту навчання, засобів, форм і методів, урахування особистісних та індивідуальних фізичних особливостей студентів, рівня їхньої ціннісно-мотиваційної, інтелектуальної та смислової готовності до формування здоров'язбережувальної компетентності, самоосвіти, самовиховання та саморозвитку щодо здоров'язбереження.
Н. Хольченкова (Хольченкова, 2018)	Свідоме прагнення особистості до здорового життя, здатність успішно провадити освітню та майбутню професійну діяльність, що забезпечує особистісну реалізацію та життєвий успіх протягом усього життя.
О. Шукатка (Шукатка, 2019: 128–138)	Метапредметне багатофункціональне формування, у структуру якого входять компетентності ціннісно-смислової орієнтації (мотиваційно-аксіологічна складова частина), когнітивні компетентності (когнітивна складова частина), навчально-пізнавальні компетентності (гносеологічна складова частина), комунікативні компетентності (соціально-комунікативна складова частина), професійно-діяльнісна здоров'язберігаюча компетентність (операційно-технологічна складова частина), компетентність особисто-поведінкового самовдосконалення (поведінкова складова частина).

Висновки. Підсумовуючи зазначене вище, можемо констатувати, що професійна компетентність фахівців аграрної галузі є специфічною, багатоаспектною, динамічною та креативною категорією, актуальною в контексті змінних процесів у суспільстві. Як її значуща складова частина здоров'язбережувальна компетентність фахівців аграрної галузі потребує неперервного розвитку й удосконалення в нинішніх умовах пандемії COVID-19 та пов'язаних із цим безпрецедентних заходів безпеки й запровадженням всевітнього карантину.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Болтянський О., Болтянська Н. Роль навчальної дисципліни «Трактори і автомобілі» у формуванні професійних компетенцій майбутнього фахівця аграрної сфери. *Удосконалення освітньо-виховного процесу в закладі вищої освіти* : збірник науково-методичних праць Таврійського державного агротехнологічного університету. Вип. 22. С. 31–39.
2. Букатка Ю. Обґрунтування вибору базових професійно-предметних компетентностей як складових компетентнісного профілю майбутніх фахівців аграрної галузі. URL: <http://scaspee.com/all-materials/foundation-of-the-choice-of-basic-professional-subject-competences-as-components-of-competent-profile-of-upcoming-specialists-in-agricultural-field-y-bukatka>.
3. Відкритий мікрофон: проблеми аграрної освіти очима керівництва галузевих міністерств і керівників вищів / уклад. В. Обрамбальський. URL: <https://nubip.edu.ua/node/27391>.
4. Германюк Н. Формування професійної компетентності фахівців аграрної сфери. *Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету*. 2017. Вип. 27. С. 128–131.
5. Дьомін О. Формування професійної компетентності майбутніх бакалаврів із агроінженерії в умовах модернізації вітчизняного сільського господарства. *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Серія: Професійна педагогіка*. 2018. № 16. С. 109–114.
6. Жалій Р. Формування спеціальної валеологічної компетентності студентів технічного вишу в контексті положень «Європейської рамки кваліфікацій для навчання впродовж життя». *Науковий огляд*. 2016. № 11 (32). С. 1–6.
7. Кошук О. Формування професійної компетентності майбутніх інженерів з механізації сільського господарства: концептуальний аспект. *Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України. Серія: Професійна педагогіка*. 2017. № 14. С. 51–60.
8. Куртова Г., Рибалко П., Красілов А. Педагогічні умови формування здоров'язбережувальної компетентності фахівців аграрного сектору у процесі фізичного виховання. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2018. № 4 (78). С. 100–111.
9. Лазарев О. Професійна підготовка майбутніх фахівців аграрного профілю на засадах компетентнісного підходу. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2014. № 1 (35). С. 209–218.
10. Луговська Е. Структура фахової компетентності техніків-механіків сільського господарства. *Педагогіка вищої та середньої школи*. 2012. Вип. 36. С. 294–300.
11. Митчик О. Етапи формування здоров'язбережувальної компетенції в студентів вищих навчальних закладів. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fvs_2011_3_23.
12. Петренко Н. Організація здоров'язбережувального середовища в аграрному університеті. *Педагогічний процес: теорія і практика (Серія: Педагогіка)*. 2017. № 2 (57). С. 66–70.
13. Про освіту : Закон України від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
14. Рідей Н., Толочко С. Розвиток екологічної компетентності викладачів у системі післядипломної педагогічної освіти для сталого розвитку. *Актуальні питання гуманітарних наук* : міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. № 21. Т. 2. 2018. С. 144–148.
15. Рожков Ю. Концепція формування фахової компетентності у студентів аграрних ВНЗ. *Молодий вчений*. 2016. № 11 (38). С. 486–489.
16. Соколюк О. Формування здоров'язберігаючої компетентності викладачів вищих навчальних закладів засобами інформаційно-комунікаційних технологій. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Педагогіка*. 2016. № 2. С. 75–81.
17. Толочко С., Шкодин А. Формування екологічної компетентності студентів агротехнічних спеціальностей ВНЗ. *Екологічні науки*. 2017. № 18–19. С. 165–172.
18. Толочко С. Теоретичні й методичні засади формування науково-методичної компетентності викладачів у системі післядипломної педагогічної освіти : дис. ... докт. пед. наук : спец. 13.00.04 ; Національний педагогічний університет ім. М.П. Драгоманова. Київ, 2019. 574 с.
19. Харченко С. Методологічні основи формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх фахівців аграрного профілю. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2019. № 4 (88). С. 128–138.
20. Хольченкова Н. Сучасні підходи до інтерпретації поняття «здоров'язбережувальна компетентність» в умовах реформування системи освіти України. URL: <https://www.pulib.sk/web/kniznica/elpub/dokument/Bernatova9/subor/Kholchenkova.pdf>.
21. Шукатка О. Компоненти та рівні здоров'язбережувальної компетентності майбутніх економістів в контексті моделі її формування на засадах аксіології. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія : Педагогіка*. 2012. № 4. С. 25–32.

REFERENCES

1. Boltianskyi O. V., Boltianska N. I. Rol navchalnoi dystsypliny "Traktory i avtomobili" u formuvanni profesiinykh kompetentsii maibutnoho fakhivtsia ahrarnoi sfery [The role of the discipline "Tractors and cars" in the formation of professional competencies of the future specialist of agrarian sphere]. Udoskonalennia osvितno-vykhovnoho protsesu v zakladi vyshchoi osvity: Zbirnyk naukovykh-metodychnykh prats Tavriiskoho derzhavnoho ahrotekhnolohichnoho universytetu. 2019, issue 22, pp. 31–39 [in Ukrainian].
2. Bukatkina Yu. M. Obgruntuvannia vyboru bazovykh profesiino-predmetnykh kompetentnosti yak skladovykh kompetentnistnoho profilu maibutnykh fakhivtsiv ahrarnoi haluzi [Substantiation of choice of basic professional-subject competences as components of competence profile of future specialists of agrarian branch]. Actual Problems of Science and Education APSE – 2020. Budapest, 2020. URL: <http://scaspee.com/all-materials/foundation-of-the-choice-of-basic-professional-subject-competences-as-components-of-competent-profile-of-upcoming-specialists-in-agricultural-field-y-bukatkina>.
3. Domin O. A. Formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnykh bakalavriv iz ahroinzhenerii v umovakh modernizatsii vitchyznianoho silskoho gospodarstva [Formation of professional competence of future bachelors in agricultural engineering in the conditions of modernization of domestic agriculture]. Nauk. visn. Instytutu profesiino-tekhnichnoi osvity NAPN Ukrainy. Ser. Prof. pedahohika. 2018, no. 16, pp. 109–114 [in Ukrainian].
4. Hermaniuk N. V. Formuvannia profesiinoi kompetentnosti fakhivtsiv ahrarnoi sfery [Formation of professional competence of agricultural specialists]. Nauk. visn. mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. 2017, no. 27, pp. 128–131 [in Ukrainian].
5. Kharchenko S. M. Metodolohichni osnovy formuvannia zdorovia-zberezhualnoi kompetentnosti maibutnykh fakhivtsiv ahraroho profilu [Methodological bases of formation of health-saving competence of future specialists of agrarian profile]. Ped. nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii. 2019, issue 4 (88), pp. 128–138 [in Ukrainian].
6. Kholchenkova N. M. Formuvannia zdoroviazberezhualnoi kompetentnosti yak suchasna naukovo-pedahohichna problema [The formation of health care competence as a modern scientific and pedagogical problem]. Visnyk Natsionalnoho universytetu "Chernihivskiy kolehium" im. T.H. Shevchenka. Ser. Ped. nauky. 2017, no. 147 (1), pp. 138–141 [in Ukrainian].
7. Koshuk O. B. Formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnykh inzheneriv z mekhanizatsii silskoho gospodarstva: kontseptualnyi aspekt [Forming the professional competence of future agricultural mechanization engineers: a conceptual aspect]. Nauk. visn. Instytutu profesiino-tekhnichnoi osvity NAPN Ukrainy. Ser. Prof. pedahohika. 2017, no. 14, pp. 51–60 [in Ukrainian].
8. Kurtova H. Yu., Rybalko P. F., Krasilov A. D. Pedahohichni umovy formuvannia zdoroviazberezhualnoi kompetentnosti fakhivtsiv ahraroho sektoru u protsesi fizychnoho vykhovannia [Pedagogical conditions of formation of health-saving competence of specialists of agrarian sector in the process of physical education]. Ped. nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii. 2018, issue 4 (78), pp. 100–111 [in Ukrainian].
9. Law of Ukraine "On Education" 2017. Kyiv: Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR) [in Ukrainian].
10. Lazariiev O. V. Profesiina pidhotovka maibutnykh fakhivtsiv ahraroho profilu na zasadakh kompetentnisnoho pidkhodu [Professional training of future specialists of agricultural profile on the basis of competence approach]. Ped. nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii. 2014, no. 1 (35), pp. 209–218 [in Ukrainian].
11. Luhovska E. M. Struktura fakhovoi kompetentnosti tekhniv-mekhaniv silskoho gospodarstva [Structure of professional competence of agricultural mechanics technicians]. Pedahohika vyshchoi ta serednoi shkoly. 2012, no. 36, pp. 294–300 [in Ukrainian].
12. Mytchuk O. P. Etapy formuvannia zdoroviazberezhualnoi kompetentsii v studentiv vyshchykh navchalnykh zakladiv [Stages of formation of health-saving competence in students of higher education]. Fizyчне vykhovannia, sport i kultura zdorovia u suchasnomu suspilstvi. 2011, no. 3, pp. 75–79 [in Ukrainian].
13. Petrenko N. V. Orhanizatsiia zdoroviazberezhualnoho seredovyshcha v ahrarom universyteti [Organizing a health-saving environment at an agricultural university]. Ped. protses: teoriia i praktyka. Ser. Pedahohika. 2017, issue 2 (57), pp. 66–70 [in Ukrainian].
14. Ridei N. M., Tolochko S. V. Rozvytok ekolohichnoi kompetentnosti vykladachiv u systemi pislidiplomnoi pedahohichnoi osvity dlia staloho rozvytku [Development of environmental competence of teachers in the system of postgraduate pedagogical education for sustainable development]. Aktualni pytannia humanitarnykh nauk: mizhvuzivskiy zbirnyk naukovykh prats molodykh vchenykh Drohobyt'skoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka. 2018, issue 21, vol. 2, pp. 144–148 [in Ukrainian].
15. Rozhkov Yu. H. Kontseptsii formuvannia fakhovoi kompetentnosti u studentiv ahrarnykh VNZ [The concept of formation of professional competence in students of agricultural universities]. Molodyi vchenyi. 2016, issue 11 (38), pp. 486–489 [in Ukrainian].
16. Shukatka O. V. Komponenty ta rivni zdoroviazberezhualnoi kompetentnosti maibutnykh ekonomistiv v konteksti modeli yii formuvannia na zasadakh aksiolohii [Components and levels of future economists' health-saving competences in the context of an axiology-based model of its formation]. Naukovi zapysky Ternopil'skoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatiuka. Ser. Pedahohika. 2012, no. 4, pp. 25–32 [in Ukrainian].
17. Sokoliuk O. V. Formuvannia zdoroviazberihaiuchoi kompetentnosti vykladachiv vyshchykh navchalnykh zakladiv zasobamy informatsiino-komunikatsiinykh tekhnolohii [Formation of health-saving competence of teachers of higher educational establishments by means of information and communication technologies]. Naukovi zapysky Ternopil'skoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatiuka. Ser. Pedahohika. 2016, no. 2, pp. 75–81 [in Ukrainian].

-
18. Tolochko S. V. Theoretical and methodological bases of formation of scientific and methodological competence of teachers in the system of postgraduate pedagogical education. D.Sc. Dissertation. Mykhailo Drahomanov National Pedagogical University, Kyiv, 2019 [in Ukrainian].
19. Tolochko S.V., Shkodyn A.V. Formuvannya ekolohichnoyi kompetentnosti studentiv ahrotekhnichnykh spetsial'nostey VNZ [Formation of ecological competence of students of agrotechnical specialties of higher educational institutions]. *Ekolohichni nauky: naukovo-praktychnyy zhurnal*. 2017/ 18–19. pp. 165– 172 [in Ukrainian].
20. Vidkrytyi mikrofon: problemy ahrarynoi osvity ochyma kerivnytstva haluzevykh ministerstv i kerivnykiv vyshiv [Open mic: problems of agrarian education through the eyes of the leadership of the line ministries and heads of universities]. Kyiv, 2016. URL: <https://nubip.edu.ua/node/27391>.
21. Zhalii R. V. Formuvannya spetsialnoi valeolohichnoi kompetentnosti studentiv tekhnichnoho vyshu v konteksti polozhen "Ievropeiskoi ramky kvalifikatsii dlia navchannia vprodovzh zhyttia" [Formation of special valeological competence of students of technical higher education in the context of the provisions of the "European Qualifications Framework for lifelong learning"]. *Naukovyi ohliad*. 2016, issue 11 (32), pp. 1–6 [in Ukrainian].